

SSC Weekly Focus

บทความวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคงของประเทศรายสัปดาห์ ฉบับที่ ๒๒/๕๗ | ๒๔ ก.พ. - ๒ มี.ค.๕๗

บทบาทสหรัฐฯ ในมุมมองการปรับยุทธศาสตร์ความมั่นคงของญี่ปุ่น

สหรัฐฯ ขาดมหาอำนาจที่เป็นเสมือนฟันเฟืองตัวสำคัญที่ประชาคมโลก โดยเฉพาะญี่ปุ่นไม่อาจปฏิเสธได้ว่า การขยับตัวอาจส่งผลกระทบต่อบทบาทไม่น้อยในฐานะพันธมิตรที่ใกล้ชิด และความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงและด้านเศรษฐกิจที่ส่งเสริมกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น หากพิจารณาความเป็นมาของความสัมพันธ์ในอดีต ประกอบกับยุทธศาสตร์ความมั่นคงญี่ปุ่น ๒๐๑๓ ซึ่งให้ความสำคัญกับความร่วมมือทั้งด้านความมั่นคง การป้องกันประเทศ และการเสริมสร้างความมั่นคงของสหรัฐฯ ในภูมิภาค เพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ร่วมกัน รวมถึงด้านเศรษฐกิจผ่านกลไก TPP โดยสำหรับสหรัฐฯ แล้ว ความร่วมมือนี้ ยังทำหน้าที่เป็นแกนหลักของเครือข่ายพันธมิตรกับประเทศอื่นๆ ในเอเชียแปซิฟิก ซึ่งจะเป็นพื้นฐานต่อการปรับสมดุลใหม่ และ “การมุ่งสู่เอเชีย (Pivot to Asia)” ต่อไป ...

ความเป็นมาของสัมพันธ์ภาพญี่ปุ่น และสหรัฐฯ

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ญี่ปุ่นถูกฝ่ายสัมพันธมิตร ซึ่งนำโดยสหรัฐฯ เข้าครอบงำกว่า ๗ ปี (ค.ศ.๑๙๔๕-๑๙๕๒) และถูกจำกัดขอบเขตการใช้กำลังเพียงแค่นามรัฐธรรมนูญมาตรา ๙ ที่ระบุว่า “ห้ามญี่ปุ่นใช้กำลังทหารเข้าตัดสินข้อพิพาท ห้ามเข้าสงคราม และสหรัฐฯ จะคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ญี่ปุ่นเอง” กองกำลังต่างๆ จึงถูกสลาย ปลดอาวุธ และห้ามการส่งสมกำลังทหาร ผลดังกล่าวสะท้อนสืบเนื่องถึงปัจจุบัน ทั้งในด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจ ดังนี้

ด้านความมั่นคง>> ญี่ปุ่นคงอำนาจทางทหารไว้ได้เพียงแค่งองกำลังป้องกันตนเอง (Japan Self-Defense Forces: JSDF) หรือที่เรียกว่า “Jieitai” ซึ่งมุ่งเน้นการป้องกันประเทศ และการช่วยเหลือ และบรรเทาสาธารณภัยเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ปัจจุบันสหรัฐฯ จึงมีฐานทัพกองกำลังในญี่ปุ่นเป็นภูมิยุทธศาสตร์ที่สำคัญ

ด้านเศรษฐกิจ>> ด้วยญี่ปุ่นมีการจัดสรรงบประมาณด้านการทหารในสัดส่วนที่น้อยมากจากภารกิจที่ถูกจำกัดงบประมาณที่เหลือจึงถูกใช้ในการพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็ว จนกระทั่ง ญี่ปุ่นก้าวสู่การเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด จากความเป็นพันธมิตรระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐฯ ที่ส่งเสริมผลประโยชน์ร่วมกัน และเป็นเสาหลักของ “ระเบียบโลกเสรี (Liberal international order)” ทำให้ปัจจุบัน ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติญี่ปุ่น ๒๐๑๓ ก็ยังคงให้ความสำคัญต่อสหรัฐฯ มหาอำนาจที่เกื้อหนุนกันมาโดยตลอด

สัมพันธ์ภาพระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐฯ ที่เริ่มต้นจากความเป็นผู้ชนะและผู้แพ้สงคราม ได้พัฒนามาเป็นพันธมิตรใกล้ชิด อย่างเช่นในปัจจุบัน จึงปรากฏชัดในประเด็นด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ ดังนี้

บทบาทสหรัฐฯ ในมุมมองยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติญี่ปุ่น ปี ๒๕๕๖

รัฐธรรมนูญญี่ปุ่น (มาตรา ๙) → **ความร่วมมือด้านความมั่นคง** (แบ่งปันผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์, ค่านิยมสากล อาทิ เสรีภาพ ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน/ นิติธรรม)

JSDF → **พันธมิตรใกล้ชิดกัน**

ระเบียบโลกเสรี - ทุนนิยมเสรี → **ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ** (ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจ เอเชีย-แปซิฟิก (TPP))

จุดเริ่มต้นความร่วมมือ ญี่ปุ่น-สหรัฐฯ ยุทธโธปกรณ์การป้องกันประเทศ/ เทคโนโลยี/ การแลกเปลี่ยนบุคลากร

๑) ความร่วมมือด้านความมั่นคงและการป้องกันประเทศ
รูปแบบความร่วมมือด้านการป้องกันประเทศที่เป็นรูปธรรม/ พัฒนาการฝึกร่วม/ งานข่าวกรอง/ การเฝ้าระวัง/ ลาดตระเวนร่วม/ การใช้ยุทธโธปกรณ์ของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่น และกองกำลังสหรัฐฯ

๒) ความมั่นคงของกองกำลังสหรัฐฯ
ญี่ปุ่นตระหนักถึงการลดผลกระทบของกำลังสหรัฐฯ ที่มีต่อชุมชน (ย้ายฐานทัพเรือสหรัฐฯ จากโอกินาวาไปยังเกาะกวม) และเพิ่มความร่วมมือด้านความมั่นคงร่วมกัน

Infographic by: กศย.ศศย.สพท.

ด้านความมั่นคง: ทั้งสองประเทศมีการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันทางยุทธศาสตร์ และค่านิยมสากลร่วมกัน อาทิ เสรีภาพ ประชาธิปไตย การเคารพในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และหลักนิติธรรม นอกจากนี้ ภูมิยุทธศาสตร์ของญี่ปุ่นยังมีความสำคัญต่อสหรัฐฯ ที่มียุทธศาสตร์การป้องกันประเทศโดยการปรับสมดุลใหม่ และปรารถนาที่จะเพิ่มขีดความสามารถของตนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก รวมถึงการเสริมสร้างความร่วมมือกับพันธมิตรทั้งญี่ปุ่นและประเทศคู่ค้าอื่นๆ

ด้วยความเป็นพันธมิตรนี้ ทำให้สามารถทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดทั้งการประชุมระดับรัฐมนตรี และระดับผู้นำ โดยทั้งสองประเทศไม่ได้กำหนดเพียงประเด็นทวิภาคีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงประเด็นอื่นๆ ด้วย อาทิ สถานการณ์เกาหลีเหนือ ความมั่นคงโลก การต่อต้านการก่อการร้าย และลดการแพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ ฯ ดังนั้นจึงได้มีการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และขยายความร่วมมือระหว่างกันในระยะยาว ซึ่งญี่ปุ่นจะต้องยกระดับประสิทธิภาพการจัดการด้านความมั่นคง และตระหนักถึงความเป็นพันธมิตรระหว่างกันในแง่มุมต่างๆ ให้มากขึ้น

ด้านเศรษฐกิจ: ทั้งสองประเทศมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายในการสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก บนหลักการพื้นฐาน ความโปร่งใส ผ่านการเจรจาต่อรองตาม “ข้อตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (the Trans-Pacific Partnership: TPP)”

บทบาทความสัมพันธ์ ญี่ปุ่น-สหรัฐฯ ในยุทธศาสตร์ความมั่นคง ญี่ปุ่น ๒๐๑๓

๑) เสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงและการป้องกันประเทศ

ญี่ปุ่นจะเพิ่มความร่วมมือกับสหรัฐฯ โดยเริ่มต้นในด้านต่างๆ ได้แก่ (๑) ยุทธโประกรณ์การป้องกันประเทศ (๒) ด้านเทคโนโลยี และ (๓) การแลกเปลี่ยนบุคลากร รวมถึง ญี่ปุ่นจะเพิ่มการป้องกันประเทศผ่านการเสริมสร้างความสามารถในการป้องกันตนเอง รวมทั้งขยายการทำงานร่วมกับสหรัฐฯ ในการทบทวนแนวทางความร่วมมือในการป้องกันประเทศ ผ่านการอภิปรายประเด็นที่หลากหลาย อาทิ

◆ รูปแบบความร่วมมือด้านการป้องกันประเทศที่เป็นรูปธรรม	◆ ใฝ่ระวัง และ ปฏิบัติการลาดตระเวนร่วมกัน
◆ การใช้ยุทธโประกรณ์ของกองกำลังป้องกันตนเอง (Self Defense Force: SDF)	◆ การตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ระยะกลาง/ ระยะยาว โดยเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงในพื้นที่ป้องกันซีปนาวุธ ภารกิจทางทะเล อวกาศ โลจิสติกส์ และการรับมือภัยพิบัติขนาดใหญ่
◆ บทบาทระดับทวิภาคี	
◆ งานด้านข่าวกรอง	
◆ พัฒนาการฝึกอบรบ	

๒) เสริมสร้างความมั่นคงของกองกำลังสหรัฐฯ

การเพิ่มการจัดการด้านความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐฯ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับความร่วมมือในเชิงรุกของญี่ปุ่น ซึ่งญี่ปุ่นตระหนักถึงท่าทีที่เหมาะสมของกองกำลังสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ซึ่งส่วนหนึ่งของความพยายามนี้ คือ การสนับสนุนการตั้งฐานทัพกองกำลังสหรัฐฯ ที่มีประสิทธิภาพและมีความมั่นคงในญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง อาทิ ส่งเสริมการใช้ยุทธโประกรณ์ร่วมกันของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่น และสหรัฐฯ แต่ทั้งนี้ ญี่ปุ่นก็มีความพยายามเต็มที่ในการลดผลกระทบของฐานที่ตั้งกองกำลังสหรัฐฯ ที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นของญี่ปุ่น โดยเฉพาะบริเวณโอกินาวา ผ่านการย้าย Marine Corps Air Station Futenma (MCAS) ไปยังเกาะตามข้อตกลงทวิภาคีที่มีอยู่

บทส่งท้าย

ในบริบทความมั่นคง การขยับตัวของสหรัฐฯ ซึ่งเป็นชาติมหาอำนาจ เปรียบเสมือนฟันเฟืองตัวสำคัญที่จะส่งผลให้ชาติต่างๆ ต้องหันกลับมาทบทวนยุทธศาสตร์ของตน เพื่อรองรับกับผลกระทบที่จะเกิดกับผลประโยชน์แห่งชาติ รวมถึงยุทธศาสตร์ความมั่นคงญี่ปุ่น ๒๐๑๓ ซึ่งอาศัยความเป็นชาติพันธมิตรกับสหรัฐฯ มาอย่างยาวนาน จึงได้ให้ความสำคัญกับความร่วมมือด้านความมั่นคง และท่าที รวมถึงยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ เพื่อเป็นการเพิ่มบทบาทด้านความมั่นคงให้มากขึ้น หลังจากที่ญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการก้าวเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจมาเป็นเวลานาน แต่อีกนัยยะหนึ่งก็เป็นการเตรียมพร้อมด้านการป้องกันประเทศต่อประเด็นความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและจีนในกรณีพิพาททะเลจีนใต้ และทะเลจีนตะวันออก โดยอาศัยกรอบแนวทางการขยายความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐฯ และด้วยเหตุนี้ มุมมองความร่วมมือระหว่างญี่ปุ่น และสหรัฐฯ ในยุทธศาสตร์ความมั่นคงของญี่ปุ่นจึงน่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องด้วยถือเป็นยุทธศาสตร์ที่ได้ประโยชน์ร่วมกัน รวมถึงเป็นช่องทางที่สหรัฐฯ จะก้าวเข้าสู่อาเซียน (Pivot to Asia) ...

ข้อมูลอ้างอิง

- National Security Strategy, December 17, 2013, <http://www.cas.go.jp/jp/siryoku/131217anzenhoshou/nss-e.pdf>
- Japan's National Security Strategy and Reactions from China, <http://www.moderntokiotimes.com/2014/01/05/japans-national-security-strategy-and-reactions-from-china/>
- <http://aseanwatch.org>